

Шерзод Хуррамович Зулфиқоров

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси
Ҳарбий-техник институти доценти,
Юридик фанлар номзоди

<http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2019-6-2>

ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИ ДЕПУТАТИНИНГ САЙЛОВ ОКРУГИДАГИ ҲАМДА ФУҚАРОЛАР МАНФААТЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШДИГИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Аннотация. Мазкур мақолада Қонунчилик палатаси депутатининг сайлов округидаги фаолиятини кафолатловчи ҳуқуқий асослар; депутатнинг сайлов округидаги фаолиятини ташкил этиш; сайловчилар, аҳолининг мурожаатларини ўрганиш тартиби, сиёсий партиялар билан ўзаро муносабатлари; сайловчилар билан учрашувлар ташкил этиш тартиби, хорижий мамлакатлар тажрибалари, мазкур соҳадаги қонунчиликни такомиллаштиришга доир таклиф ва тавсиялар ёритиб берилган.

Калит сўзлар: депутат, депутат мандати, ҳуқуқий мақом, сайловчилар, сиёсий партия, фракция, сайлов округи, ахборот, мурожаатнома

Шерзод Хуррамович Зулфиқоров

Доцент Военно-технического института
национальной гвардии Республики Узбекистан,
кандидат юридических наук

ДАЛЬНЕЙШЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ДЕПУТАТА ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ ПАЛАТЫ В ИЗБИРАТЕЛЬНОМ ОКРУГЕ И В ИНТЕРЕСАХ ГРАЖДАН

Аннотация. В этой статье правовые основы, гарантирующие деятельность депутата Законодательной палаты в избирательном округе; организовать работу депутата в избирательном округе; избиратели, процедуры изучения жалоб населения и взаимодействия с политическими партиями; порядок организации встреч с избирателями, опыт зарубежных стран, предложения и рекомендации по совершенствованию законодательства в этой области.

Ключевые слова: депутат, депутатский мандат, правовой статус, избиратели, политическая партия, фракция, избирательный округ, информация, обращение.

FUTHER IMPROVEMENT OF THE DEPUTY OF THE LEGISLATIVE CHAMBER IN THE ELECTORAL DISTRICT AND IN THE INTERESTS OF CITIZENS

Annotation. In this article, the legal framework that guarantees the activities of a deputy of the Legislative Chamber in an electoral district; organize the work of the deputy in the constituency; voters, procedures for examining public complaints and interaction with political parties; the procedure for organizing meetings with voters, the experience of foreign countries, suggestions and recommendations for improving legislation in this area.

Keywords: deputy, deputy mandate, legal status, voters, political party, faction, constituency, information, appeal.

For citation: Sherzod Khurramovich Zulfiqorov. FUTHER IMPROVEMENT OF THE DEPUTY OF THE LEGISLATIVE CHAMBER IN THE ELECTORAL DISTRICT AND IN THE INTERESTS OF CITIZENS. Journal of Law Research. 2019, 6 vol., issue 1, pp. 8-16

Экологик ҳаракати вакиллари билан учрашувда, "Олий Мажлис палаталари Вазирлар Маҳкамаси, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари билан биргаликда депутатларнинг ўрганишлари жараёнида жойларда аниқланган, вилоятлар ва республика миқёсида ҳал этилиши керак бўлган муаммоларни ечиш бўйича зарур чораларни кўришлар лозим" лигига алоҳида тўхталиб ўтган эдилар [1, Б.576 - 577].

Дарҳақиқат, Қонунчилик палатаси депутатлари халқнинг ишончли вакили сифатида аҳолининг, ўз сайловчиларининг манфаатларини ҳимоя қилишлари, муаммоларни таҳлил қилиб ечимини топиш йўллари кўришлари лозим. Шундагина, депутат ва сайловчилар ўртасидаги ўзаро боғлиқлик янада кучаяди, сайловчиларнинг уларга бўлган ишончи ортади.

Депутатлар фаолияти амалга оширилишининг муҳим шаклларида бири уларнинг сайлов округларидаги фаолиятидир. Ўзбекистон қонунчилигида депутатларнинг бу соҳадаги фаолияти учун ҳам маълум бир ҳуқуқлардан фойдаланиш имкони яратилган. Бу ҳуқуқлар депутатларнинг уларни сайловчилар билан доимий алоқа ўрнатиш имконияти мавжудлигида намоён бўлмоқда [2, Б.161]. Хусусан, депутат сайловчилар билан мунтазам алоқада бўлар экан, уларни Олий Мажлис Қонунчилик палатаси иш жараёни билан батафсил таништириб боради, шунга мувофиқ, депутатнинг сайловчилар билан учрашувлари муҳим ўрин тутати.

Мисол тариқасида келтирадиган бўлсак, 2018 йилда жойларда ўтказилган ўрганишлар жараёнида Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари ва Сенат аъзолари аҳоли томонидан кўтарилган масалаларни жойида ҳал этиш чораларини кўрганлар ва бунинг натижасида 5 519 та (34,2%) масала жойида ҳал этилган. Хусусан, 420 нафарга яқин фуқаро иш билан таъминланди, 500 нафардан зиёд фуқарога тадбиркорлик фаолиятини бошлаш учун банк кредити олишда кўмаклашилди, 507 нафар фуқаронинг тиббий ва тиббий-ижтимоий хизматдан фойдаланиш ҳуқуқи таъминланган [3].

Мазкур маълумотлардан ҳам кўриниб турибдики, парламент аъзолари томонидан жойларда манзилли ишлар ташкил этилишти, фуқароларнинг тегишли масалалари ижобий жиҳатдан ҳал этилмоқда.

2019 йилдаги "Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили" Давлат дастурининг, давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштиришнинг устувор йўналишида, парламент аъзоларининг ҳар ой охири ҳафтасида ўз сайлов округига чиқиб, аҳоли ва сайловчиларни ташвишга солаётган муаммоларни тизимли равишда ўрганиб бориш амалиётини жорий этиш вазифаси юклатилган.

Бу эса ҳар ой якунида депутатлар аҳоли ва сайловчилар билан учрашувлар ташкил этиб, муаммоли масалаларни ўрганиш, таҳлил қилиш ҳам зарурий чоралар қўллаш масъулиятини олади.

Депутатлар вакиллик органи билангина эмас, балки сайлов округидаги бошқа давлат, жамоат ташкилотлари ва бевосита фуқаролар билан мулоқотларда давлат ҳокимиятининг вакили сифатида иш кўради. Сайлов округи - ижтимоий, иқтисодий жабҳаларга тааллуқли муаммолар ечимини топиш учун фаолият кўрсатадиган депутатнинг мураккаб ва кўп қиррали иш жойидир. Депутат Олий Мажлис қабул қилган қонунларни ҳаётга татбиқ этувчи, амалга оширувчи, ушбу жараён ташкилотчиси сифатида иш олиб боради [4, Б.41].

Профессор А.Т.Тўлагановнинг фикрига кўра, депутатлар фақатгина давлат ҳокимияти вакиллик органларининг аъзоси эмас, балки ўз сайловчиларининг ишончли вакиллари ҳамдир. Шу нуқтаи назардан, бу масала бўйича асосан икки хил жамоавий муносабат мавжуд: 1) бир томондан, депутат, Кенгаш ва унинг органлари; 2) иккинчи томондан, депутат ва сайловчилар [5, Б.163].

"Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатининг ва Сенати аъзосининг мақоми тўғрисида"ги қонуннинг 9-моддасида, депутатнинг сайловчилар билан, сиёсий партия билан олиб борадиган ишлари белгилаб берилган [6]. Хусусан, депутат ўз округи сайловчилари, уни депутатликка номзод қилиб кўрсатган сиёсий партия билан алоқа боғлаб туради, Қонунчилик палатасида уларнинг манфаатларини ифода этади.

Дарҳақиқат, депутатлар биринчи ўринда ўз номзодига овоз берган сайловчилар олдидаги масъулиятини чуқур англаши, уларнинг манфаатларига хизмат қилиши, иккинчидан, ўз номзодини Қонунчилик палатаси депутатлигига кўрсатган сиёсий партия билан ўзаро алоқани унутмаслиги керак.

2018 йил 18 апрелдаги "Халқ депутатлари Маҳаллий кенгаши депутатини, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутатини ва Сенати аъзосини чақириб олиш тўғрисида"ги қонунининг 1-моддасига киритилган тўлдиришга мувофиқ, депутатни уни депутатликка номзод қилиб кўрсатган орган (сиёсий партия) олдидаги мажбуриятларини бажармаганлиги учун чақириб олиш мумкин эканлиги белгилаб қўйилди. Бу янги киритилган қоида албатта депутатларнинг масъулиятини ошишига, сиёсий партия билан ўзаро муносабатларини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Қолаверса, депутатлар ўз партия манфаатларини ҳимоя қилишда, сиёсий партия фракциялари орқали тегишли қонунлар, дастурлар қабул қилишда, уни ижросини таъминлашда ўзининг фаоллиги билан бошқаларга намуна бўлишлари лозим.

"Беларусь Республикаси Миллий Мажлисининг Республика Кенгаши аъзоси, Вакиллар палатаси депутатининг мақоми тўғрисида"ги қонунига қарайдиган

бўлсак, ушбу қонуннинг учинчи бўлими 24-29 моддалари айнан депутатлар ва сайловчилар ўртасидаги муносабатларга бағишланганига гувоҳ бўламиз.

"Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатининг ва Сенати аъзосининг мақоми тўғрисида"ги қонуннинг 9 - моддасида, сиёсий партиялар фракциялари ҳар йили Қонунчилик палатасининг Кенгаши билан биргаликда депутатларнинг сайловчилар билан сайлов округларидаги ишлари учун мўлжалланган вақтни белгилайди.

Россия, Беларусь, Украина давлатлари парламент аъзолари мақоми тўғрисидаги қонунларда депутатларнинг сайловчилар билан учрашув муддатлари аниқ мустаҳкамлаб қўйилган. Хусусан, Россия давлатининг амалдаги парламент аъзоларининг мақоми тўғрисидаги қонунида ҳар ойнинг тегишли кунларида Россия Давлат Думаси депутатининг ўз сайловчилари билан учрашуви бўлиши белгилаб қўйилган [7, Б.34-66].

Қонунчилик палатаси депутатлари сайловчилар билан учрашувлари чоғида қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратишади. Хусусан: мамлакатда амалга оширилаётган ислохотларнинг бориши, Қонунчилик палатасининг қонун ижодкорлиги ва назорат-таҳлил фаолияти, сиёсий партия фракциясининг фаолияти, унинг мамлакатни социал-иқтисодий ҳамда ижтимоий-сиёсий ривожлантиришнинг энг муҳим масалаларига доир нуқтаи назари тўғрисида сайловчиларга ахборот беради; янги қабул қилинган қонунларнинг моҳияти ва аҳамиятини сайловчиларга етказди; қабул қилинган қонунларнинг ижро этилиши ҳолатини ҳуқуқнинг қўлланилиш самарадорлигини ва қонун ҳужжатларини янада такомиллаштириш заруратини аниқлаш мақсадида ўрганади; сиёсий партия фракцияси томонидан белгиланадиган бошқа вазифаларни бажаради.

Президентимиз таъкидланганларидек, депутат ва сенаторларимизнинг жойларга чиқиб, аҳоли билан ўтказган мулоқотлари таҳлил қилинганда, кўп ҳолларда расмийлик ва кўзбўямачиликка, сохта ҳисоботларга беришга, учрашувларга ўз ўрнига бошқа одамларни юбориш, ўрганилаётган масаланинг туб илдизига етиб бормослик каби камчиликларга йўл қўйилаётганлиги аниқланган [8, Б.577].

Депутат сайлов округида ўз ваколатларини амалга ошириши учун тегишли ҳокимият вакиллик органининг назоратидаги ташкилотларда ўз сайлов округидаги фуқароларнинг манфаатларига тааллуқли ҳар қандай масаланинг кўриб чиқишида иштирок этиш, сайловчилар, меҳнат жамоалари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, сиёсий партияларнинг вакиллари билан учрашувлар ўтказиш ҳуқуқларига эгадир.

Профессор А.А.Азизхўжаевнинг фикрига кўра, "парламент қуёи палатасининг депутатлари ўзлари истиқомат қилаётган вилоят, туман ҳокимлари олдида ўзини кўрсатиш учун эмас, балки сайловчилар ва партиядаги сафдошлари олдида обрў олишига ҳаракат қиладилар. Бу эса мамлакатимизда давлат қурилишини либераллаштириш сари қўйилган муҳим қадам бўлади" [9, Б.6].

Қонунчилигимизга мувофиқ, Қонунчилик палатасининг Кенгаши депутатнинг сайлов округидаги ишларини ташкил этиш юзасидан сиёсий партиялар фракцияларининг фикрлари ва таклифларини инобатга олган ҳолда чоратадбирлар кўришилиги белгиланган. Депутатлар сайлов округига чиқишидан олдин сиёсий партия фракцияси ҳамда Қонунчилик палатаси томонидан ҳужжатлар, зарур ахборот ва маълумот материаллари билан таъминланади. Негаки, ҳар бир депутат мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотлардан теран хабардор бўлиши,

етарли маълумотларга эга бўлиши, ҳар бир учрашувлар, суҳбатлар якунида тегишли масалаларни расмийлаштириш ҳужжатларини юритишлари лозим.

Зарурат туғилганда, қонунларнинг ижроси, давлат дастурларини ҳамда сиёсий партияларнинг дастурий мақсадларини амалга ошириш юзасидан аниқ масалаларни ишлаб чиқиш учун сиёсий партиялар фракциялари ўз депутатларининг сайловчилар билан сайлов округларидаги ишларини ташкил этади. Якунда, сиёсий партиялар фракциялари депутатларнинг сайлов округларидаги ишларини умумлаштиради, зарур бўлган ҳолларда долзарб масалаларни Қонунчилик палатасига кўриб чиқиш учун киритади.

Дарҳақиқат, сиёсий партия фракциялари ўз аъзоларининг сайлов округидаги фаолиятини манзилли ва самарали ташкил этиши, доимий назоратга олиши, олинган маълумотларни таҳлил қилиб, долзарб ва ечими қутилагаёган масалаларни Қонунчилик палатаси мажлисига муҳокама ҳамда ижобий яқун учун киритади.

Шу мақсадда сиёсий партия фракциялари ўз аъзоларининг фаолиятини доимий мониторинг қилиб, тегишли таклиф ва тавсияларни ишлаб чиқишлари лозим.

Ҳар бир депутат ўз ваколатларини амалга ошираётган экан, катта масъулиятни чуқур англаган ҳолда фаолият олиб бориши лозим. Шунингдек, мустақиллик принципи асосида фаолият кўрсатиши, яъни мустақил фикр ва мулоҳазаларига таянган ҳолда ўз сайловчилари, аҳоли олдидagi мажбуриятларини бажариши лозим. Шундагина унга нисбатан фуқароларнинг ишончи, ҳурмати шаклланади.

Давлатимиз Раҳбари таъкидлаганидек, депутатларнинг жойларда бўладиган учрашувлари ҳақида оммавий ахборот воситалари орқали олдиндан, масалан, бир ҳафта аввал эълон бериш тартибини жорий қилиш, маҳаллий матбуот вакилларининг бундай тадбирларни танқидий нуқтаи назардан ёритиш бўйича фаолиятини кучайтириш керак [10, Б.577].

Ҳақиқатда ҳам, аҳолини депутатлар билан учрашувлардан олдиндан оммавий ахборот воситалари орқали хабардор қилиниши, фуқароларимизнинг мазкур учрашувларни олдиндан билиши, ишларини режалаштириши, зарурий тайёргарлик ишларини кўришларида қулайлик яратиб беради. Мазкур тартибни "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатининг ва Сенати аъзосининг мақоми тўғрисида"ги қонуннинг 9 - моддасида ҳуқуқий асослантисак, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Профессор О.О.Мироновнинг фикрига кўра, барча давлатлар парламентларида депутатларнинг сайлов округи ва ҳудуддаги аҳоли билан муносабатлари тартибга солинган. Депутат сайловчилар томонидан ёзилган хатларга жавоб беради, уларни қабул қилиш жараёнини ташкил қилади, сайловчиларнинг таклиф ва шикоятларини ўрганиб чиқади, бу ҳолатлар бўйича қонун асосида тегишли чоратадбирларни амалга оширади ҳамда бажарилган ишлар юзасидан маълумот беради [11, Б.136].

"Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатининг ва Сенати аъзосининг мақоми тўғрисида"ги қонунда депутатларнинг ўз сайловчиларидан тушган таклиф, ариза ва шикоятларни кўриб чиқиши, уларни ўз вақтида ҳал этиш чораларини кўриши, сайловчилар олдида ўз фаолияти хусусида вақти-вақти билан ахборот бериб туриши белгилаб қўйилган. Масалан, унда Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг депутати йилига камида бир марта ўз иши тўғрисида сайловчиларга ахборот бериб туриши назарда тутилган [12].

Мазкур қонунга мувофиқ, жисмоний ва юридик шахсларнинг Қонунчилик палатасига келиб тушган мурожаатларини кўриб чиқиш ҳамда Қонунчилик палатасида жисмоний шахсларнинг ва юридик шахслар вакилларининг шахсий қабулини ўтказиш, депутатлар томонидан қонунга ҳамда Қонунчилик палатаси Кенгаши томонидан тасдиқланадиган тартибга мувофиқ амалга оширилади.

Россия Федерацияси қонунчилигига эътибор қаратадиган бўлсак, Давлат Думаси депутати сайловчилар мурожаатларини кўриб чиқишга мажбурдирлар. Россия Федерацияси Федерал Мажлиси Давлат Думаси Регламентига мувофиқ, камида икки ойда бир маротаба фуқарони шахсан қабул қилиши белгилаб қўйилган [13].

Статистик маълумотлар шундан далолат берадики, 2018 йилда Қонунчилик палатасига - 2 448 та (33%), Қонунчилик палатаси Спикерининг номига - 2 328 та (31%), Спикер ўринбосарлари номига - 310 та (4%), қўмиталарга - 290 та (4%) ҳамда депутатларга - 2 134 та (28%) мурожаат келиб тушди. Таъкидлаш керакки, келиб тушган 1 006 та мурожаат такрорий

ва 48 таси анонимдир (2017 йилда 1 029 та та ва 32 та аноним мурожаат келиб тушган). Келиб тушган мурожаатларнинг 6 140 таси ёки 82% тегишли органларга уларда кўтарилган масалаларни атрофлича, ҳолисона кўриб чиқиш учун юборилиб, бу ҳақда мурожаат муаллифларига маълум қилинган, 1 201 таси (16%) юзасидан мурожаатчиларга тушунтириш берилган, 121 таси (1,6%) кўриб чиқилмоқда, 48 та (0,4%) мурожаат аноним бўлганлиги сабабли кўрмасдан қолдирилган [14].

1995 йил 6 майда қабул қилинган "Ўзбекистон Республикасида депутатларнинг мақоми тўғрисида"ги қонуннинг 17-моддасида Олий Мажлис депутатининг ҳисоботи сайловчилар талаби билан ҳам ўтказилиши мумкинлиги, депутатнинг ҳисоботлари сайловчилар ёки мазкур сайлов округи вакилларининг йиғилишларида эшитилиб, муҳокама ўтказилиб, тегишли қарор қабул қилиниши ҳамда маҳаллий давлат ҳокимияти органлари оммавий ахборот воситалари орқали депутатларнинг ҳисоботлари ёритилишини таъминлаб бериши мустақамлаб қўйилган.

Бизнингча, депутатнинг сайловчилар билан муносабатлари хусусидаги ахборотлар махсус йиғилишларда кўриб чиқирилиши белгилаб қўйилса, фойдадан холи бўлмас эди. Шунингдек, Қонунчилик палатаси депутатларининг ахборотларини маълум бир сайловчилар гуруҳлари ташаббуси билан ҳам амалга ошириш мумкинлиги тегишли қонун ҳужжатларида мустақамлаб қўйилса, бу ҳол депутатларнинг ўз фаолиятларига янада маъсулият билан ёндашишларига туртки бўлиши мумкин. Ушбу ҳолатлар депутатнинг сайловчилар олдида императив мандатини келтириб чиқармайди, балки депутат ва сайловчилар ўртасидаги самимий муносабатни мустақамлайди.

1998 йил 4 ноябрда қабул қилинган "Беларусь Республикаси Миллий Мажлиси Республика Кенгаши аъзоси, Вакиллик палатаси депутати мақоми тўғрисида"ги қонунига мувофиқ, депутатлар ҳисоботи тегишли сайлов округи ҳудудида яшовчи камида 300 нафар сайловчининг талаби билан ҳам ўтказилиши мумкин. Ҳисобот бўйича маълумотлар маҳаллий телевидения ва радио орқали ёртилиши, маҳаллий нашрларда чоп этилиши мумкин [15].

Дарҳақиқат, бизнинг маҳаллий оммавий ахборот воситаларида ҳам мазкур масалаларни ёритишга алоҳида эътибор қаратилса, фойдадан холи бўлмас эди.

О. З. Муҳаммаджоновнинг фикрича, эркин мандатга эга бўлган депутатнинг сайловчилар билан ўзаро муносабатлари юридик жиҳатдан деярли тартибга солинмайди. Аммо бу депутат агар янги муддатга сайланмоқчи бўлса, ушбу алоқаларни ривожлантириш ва мустақамлашдан манфаатдор эмас, деган маънони билдирмайди [16, Б.184].

Шуни ҳам алоҳида эътиборга олиш лозимки, "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатининг ва Сенати аъзосининг мақоми тўғрисида"ги қонунда, сайловчиларнинг ишончини оқлай олмаган депутат қонунда белгиланган тартибда чақириб олиниши мумкинлиги белгилаб қўйилган. Шундай экан, депутатлар сайловчилар олдида берган ваъдаларини, фаолиятидаги ўз масъулиятини унутмасликлари лозим.

Хорижий мамлакатлар олимларининг депутатларнинг сайловчилар билан муносабатларида юзага келадиган муаммоли вазиятлар тўғрисидаги фикр ва мулоҳазалари турличадир. Россия Федерацияси Давлат Думаси депутатларининг сайловчилар билан алоқалари метёрлаштирилган "Федерация Кенгаши аъзоси ва Давлат Думаси депутатининг мақоми тўғрисида"ги Федерал қонуннинг 8-моддаси учинчи қисмида депутат ўз сайловчилари билан учрашувлар пайтида ва оммавий ахборот воситалари орқали ўз фаолиятдан огоҳ этиб бориши таъкидланади.

М. В. Баглай депутат ўз сайловчиларини ўз фаолиятдан огоҳ этиб бориши керак, деб ҳисоблайди [17, С. 543].

Қолаверса, социологик тадқиқотларнинг кўрсатишича, ҳисоботлар тизимининг жорий этилиши кўпчилик депутатларни яхшироқ ишлашга ундайди, чунки сайловчилар олдида қизариб ўтириш ҳеч кимга ёқмайди, мақтов эшитишни эса ҳамма хоҳлайди [18, С. 705-707].

Юқорида билдирилган фикрларга қўшилган ҳолда қуйидаги фикр ва мулоҳазаларни билдириб ўтишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. Биринчидан, Қонунчилик палатаси депутатининг ўз фаолияти бўйича ахборот беришини мажбурият сифатида баҳолашимиз лозим. Акс ҳолда бу ҳолат депутатларнинг қайсидир жиҳатдан ўз бурчи ва вазифасига нисбатан масъулиятсизлигини келтириб чиқариши мумкин. Иккинчидан, депутат сайловчиларга фақат ўз фаолияти хусусида эмас, балки Қонунчилик палатасининг фаолияти бўйича ҳам ахборот бериб туриши фойдалидир. Учунчидан, депутатнинг ўз сайловчилари билан учрашувлардаги умумий ахборотларини Қонунчилик палатаси тегишли органларида ўрганиб чиқиб, унга ҳуқуқий баҳо бериши фойдали.

Дарҳақиқат, депутатларнинг ўз сайлов округидаги сайловчилар билан муносабатлари депутатлар фаолиятининг асосий йўналишларидан биридир. Депутатларнинг ваколат муддатлари қайси жиҳатдандир сайловчиларнинг ҳуқуқига ҳавола эканлигини инобатга оладиган бўлсак, депутатлар ва сайловчилар ўртасидаги муносабатларни мустақамлашга қаратилган ҳуқуқий асосларни янада такомиллаштириш мақсадга мувофиқдир.

О. З. Муҳаммаджоновнинг эътироф этишича, парламент аъзоларининг сайловчилар билан ўзаро муносабатларини молиявий қўллаб-қувватлаш лозим. Бунинг учун эса депутатларнинг вилоятлар, туманларга чиқишлари, у ерда депутатларнинг учрашувларини ташкил этиш учун харажатлар миқдори, парламент аъзоларининг ёрдамчилари фаолиятини ташкил этиш масалаларини назарда тутиш мақсадга мувофиқ [19, Б.186].

Дарҳақиқат, ушбу таклиф депутатларнинг ўз сайлов округидаги фаолиятига моддий жиҳатдан етарли кафолатлар таъминланишига шарт- шароит туғдирган бўлар эди.

Амалдаги қонунчилигимизга мувофиқ, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари депутатни сайловчилар билан учрашувлар ўтказиш учун зарур шарт-шароитлар билан таъминлайди. Ижро этувчи ҳокимият органлари бинолар ажратилишини ташкил этади, фуқароларни депутатнинг сайловчилар билан учрашувлари ўтказиладиган, депутат томонидан фуқаролар қабул қилинадиган вақт ва жой ҳақида хабардор қилади, қабулларда ва учрашувларда иштирок этиш учун ўз масъул вакиллари депутатнинг таклифига кўра юборади, шунингдек депутатнинг жойлардаги ишига кўмаклашиш юзасидан бошқа чора-тадбирлар кўради.

Фуқароларнинг ҳуқуқлари ва манфаатлари бузилган тақдирда ёки қонунийлик бузилган бошқа ҳолларда депутат давлат ҳокимиятининг вакили сифатида, ўша жойнинг ўзида бундай қоидабузарликлар тўхтатилишини талаб қилиш ёки тегишли органлар ва мансабдор шахсларга мурожаат қилишга ҳақлидир. Қонунбузарлик ҳолати депутатнинг талаби билан тегишли ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ёки назорат органининг вакили тузган баённомада қайд этилиши мумкин [20, Б.307].

Депутат талаб билан мурожаат этган давлат органларининг мансабдор шахслари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва жамоат бирлашмаларининг раҳбарлари, корхона ва ташкилотларнинг маъмурияти, шунингдек, Ички ишлар вазирлиги тизими ходимлари қонун бузилган ҳолларни бартараф этиш ва айбдорларни жавобгарликка тортиш учун зудлик билан чора кўришлари, кўрилган чоралар ҳақида депутатга маълум қилишлари шарт. Чора кўрмаган мансабдор шахслар қонунда белгиланган тартибда жавобгарликка тортиладилар.

Профессор О.О.Мироновнинг таъкидлашича, "депутатнинг сайловчилар билан муносабатлари мустаҳкам ва доимий бўлиши, бу фақат парламент томонидан чақириб олиш ҳуқуқини назарда тутмаган ҳолда амалга оширилиши лозим. Бу ҳолат кўпгина ривожланган давлатлар тажрибасида назарда тутилади. Бу муносабат шунинг учун зарурки, депутат мамлакатдаги, сайлов округидаги ҳақиқий ҳолатдан хабардор бўлсин, чунки қабул қилинаётган қонунлар келажакда амалда ижросини топмай қолмасин" [21, С.136].

Бизнинг фикримизча, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатларининг ўз сайловчилари билан учрашувларини ташкил этиш, кўтарилган масалаларни назоратга олиш ва депутатларнинг мукамал ҳисоботларини юритиш, шунингдек, депутатларнинг ўз сайловчилари билан бевосита мулоқотларининг давомийлигини таъминлаш учун масофавий электрон алоқалар тизимини ташкил этиш мақсадга мувофиқ. Бунинг учун ҳар бир сайлов округида Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатининг доимий фаолият юритувчи вакили-ёрдамчиси лавозимини таъсис этиш тақозо этилади.

Юқорида билдирилган таклиф ва мулоҳазаларни умумлаштирган ҳолда, "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг Регламенти тўғрисида"ги Қонуннинг саккизинчи "Қонунчилик палатаси депутатининг сайловчилар, сиёсий партия билан ишларини ташкил этиш тартиби" бўлимига тегишли қўшимчалар киритиш лозим деб ҳисоблаймиз.

1. Ш.М.Мирзиёев. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. - Тошкент: "Ўзбекистон" НМИУ, 2018. - 576 - 577 бетлар. (Sh.M. Mirziyoyev. We will continue our path of national development with determination and raise it to a new level. - Tashkent: "Uzbekistan" NMIU, 2018. - 576-577p.)
2. Ҳўлаганов А.Т. Давлат ҳокимиятининг вакиллик ва ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини ташкил этиш. - Тошкент: ТДЮИ, 2002. - Б.161. (Tolaganov A.The T. Organization of activities of representative and self-governing bodies of state power. - Tashkent: TDYUI, 2002. -P.161.)
3. www.parliament.gov.uz.
4. Ўзбекистон Республикаси конституциявий ҳуқуқи. - Тошкент: Молия нашриёти, 2002. - Б.41.(The Constitutional law of the Republic of Uzbekistan. - Tashkent: finance publishing house, 2002. - P.41.)
5. Ҳўлаганов А.Т. Давлат ҳокимиятининг вакиллик ва ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини ташкил этиш. - Тошкент: ТДЮИ, 2002. - Б.163. (Tolaganov A.The T. Organization of activities of representative and self-governing bodies of state power. - Tashkent: TDYUI, 2002. - P.163.)
6. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2005 й., 3-4-сон, 18-модда. (Collection of legislation of the Republic of Uzbekistan, 2005, 3-4 art., Article 18.)
7. О статусе члена Совета Федерации и статусе депутата Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации: Федеральный закон // СЗ РФ. - 1999. - № 28. - С. 34-66. (The status of member of the Council of Federation and status of Deputy of the State Duma of the Federal Assembly of the Russian Federation: the Federal law // Sz the Russian Federation. - 1999. - № 28. - P. 34-66. itutional the status of members of Parliament // Journal of Russian law. - 1997. - Oh.No. 4. - P. 136.)
8. Ш.М.Мирзиёев. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. - Тошкент: "Ўзбекистон" НМИУ, 2018. - Б.577. (Sh.M. Mirziyoyev. We will continue our path of national development with determination and raise it to a new level. - Tashkent: "Uzbekistan" NMIU, 2018. - 577p.)
9. Азизхўжаев А.А. Демократиянинг ёрқин ифодаси // Жамият ва бошқарув. - 2002.- № 1. - Б.6. (Azizkho'jaev A.A. A bright expression of democracy // Society and management. - 2002.- № 1. - P.6.)
10. Ш.М.Мирзиёев. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. - Тошкент: "Ўзбекистон" НМИУ, 2018. - Б.577. (Sh.M. Mirziyoyev. We will continue our path of national development with determination and raise it to a new level. - Tashkent: "Uzbekistan" NMIU, 2018. - 577p.)
11. Миронов О.О. Конституционный статус депутатов парламентов//Журнал Российского права. - 1997.- № 4. - С.136. (Mironov O. O. Constitutional status of deputies of parliaments // Journal of Russianlaw. - 1997. - № 4. - P. 136.)
12. "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатининг ва Сенати аъзосининг мақоми тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикасининг қонуни // Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ахборотномаси. - 2005. №1. - 8-модда. (The law of the Republic of Uzbekistan "on the status of a member of the legislative chamber and Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan" // Bulletin of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan. - It's 2005. Number 1. - Article 8.)
13. Собрание законодательства Российской Федерации, 2018, N 47, ст. 7129.(Collection of legislation of the Russian Federation, 2018, N 47, Art. 7129.)
14. www.parliament.gov.uz.
15. Закон Республики Беларусь от 17 июля 2018 г. № 126-З (Law of the Republic of Belarus of July 17, 2018 № 126-Z)
16. Мухамеджанов О.З. Ўзбекистон Республикасида икки палатали парламент фаолиятининг ташкилий-ҳуқуқий асосларини шакллантириш: Юрид. фан. д-ри □ дис. - Тошкент, 2004. - Б.184. (Mukhamedzhanov O.Z. Formation of the organizational and legal basis of the activity of the two-chamber parliament in the Republic of Uzbekistan. - Tashkent, 2004. -P.184.)
17. Баглай М. Конституционное право РФ. - М., 1999. - С. 543.(Baglay M. Constitutional law of the Russian Federation. - М., 1999. - P.543.)
18. Безуглов А.А., Солдатов С.А.Конституционное право России. Т.2. - М.: Профобразование, 2001. - С. 705-707. (Bezuglov, A. A., Soldatov S. A. Constitutional law of Russia. Vol.2. - М.: Profobrazovanie, 2001. - Pp. 705-707.)
19. Мухамеджанов О.З. Ўзбекистон Республикасида икки палатали парламент фаолиятининг ташкилий-ҳуқуқий асосларини шакллантириш: Юрид. фан. д-ри □ дис. - Тошкент, 2004. - Б.186. (Mukhamedzhanov O.Z. Formation of the organizational and legal basis of the activity of the two-chamber parliament in the Republic of Uzbekistan. - Tashkent, 2004. - P.186.)
20. Қаюмов Р. Ўзбекистон Республикасининг конституциявий ҳуқуқи. - Тошкент: Адолат, 1998. - Б.307.(Kauymov R. Constitutional law of the Republic of Uzbekistan. - Tashkent: Justice, 1998. - P.307.)
21. Миронов О.О. Конституционный статус депутатов парламентов//Журнал Российского права. - 1997.- № 4. - С.136. (Mironov O. O. Constitutional status of deputies of parliaments // Journal of Russian law. - 1997. - № 4. - P. 136.)